

Maarten Sprenger
WizeNoze, Amsterdam
Contact: maarten@wizenoze.com

Leren zoeken: educatie plus ondersteuning

Deze tekst is een bijgewerkte blogtekst van op wizenoze.com.

1. Inleiding

Er bestaat een uitgebreide discussie over het leren zoeken met Google versus het gebruiken van ondersteunende *tools* zoals de *Wizenoze Content Collectie*, met leesbare

en betrouwbare informatie voor kinderen en jongeren (zie: <https://jouwzoekmachine.nl>). Ik zet hier de argumenten nog eens op een rij.

2. Zoekeducatie: wat moet je kinderen en jongeren leren?¹

1. Vocabulaire uitbreiden (want de woordenschat van de zoeker is vaak ontoereikend voor het formuleren van een geschikte zoekopdracht bij het zoeken naar nieuwe onderwerpen).
2. Zoekopdrachten formuleren (vaak te kort: één woord of te lang: hele zinnen en vragen).
3. Zoekresultaten beoordelen (welke resultaten sluiten aan op je zoekopdracht – is dat echt de bovenste?).
4. Zoekopdrachten aanpassen (herformuleren).
5. Websites beoordelen op bruikbaarheid (dat is: leesbaarheid en betrouwbaarheid).
6. Omgaan met reclame en afleiding.

3. Wat is het probleem met ‘leren zoeken’?

Uit onderzoek en uit jarenlange ervaring blijkt dat veel kinderen en jongeren helaas behoorlijk ongevoelig zijn voor leren zoeken. Ze verwachten, net als de meeste mensen, gewoon het beste resultaat bovenaan, zelfs waar deze verwachting totaal niet reëel is op basis van bovenstaande punten. Ook het hanteren van suggesties vanuit de zoekmachine is nog lastige kost, want wie niet blind kan typen, kijkt meestal naar het toetsenbord en niet naar het scherm. Maar er spelen nog andere zaken mee.

- Leren zoeken kost veel tijd en die tijd is er vaak niet. Een paar lessen volgen over zoeken (en dat is nu de praktijk) is bij lange na niet genoeg.
- Leren zoeken schiet vaak zijn doel voorbij, want er bestaat niet zoiets als een algemene zoekhouding. De Amerikaanse onderzoekers, Foss & Druin (2014), definiëren bijvoorbeeld voor kinderen 8 verschillende rollen. Deze gaan samen met een andere leercurve. Kritisch kijken en lezen is vaak het beste wat je kunt bereiken.
- Leren zoeken moet eigenlijk in alle vakken worden geïntegreerd en zover is het helaas nog lang niet.

4. Wat is het probleem met het zoeken via algemene zoekmachines?

1. Algemene zoekmachines hebben geen boodschap aan de zoekintentie van kinderen. Kinderen zoeken vooral naar informatie (*informational search*) en naar bekende sites/pagina's (*navigational search*). Kinderen hebben ook geen koopbedoelingen (*transactional search*). Algemene zoekmachines ondersteunen vooral de laatste twee

intenties en heel simpel informatief zoeken. Voor jongeren ligt dat misschien iets anders, maar ook hier geldt: zoek je naar informatie voor school, dan ondersteunt een algemene zoekmachine dat maar heel gedeeltelijk.

2. Algemene zoekmachines geven op geen enkele manier iets aan over de betrouwbaarheid van de informatie op websites, terwijl kinderen het moeilijk vinden om de betrouwbaarheid van informatie zelf te beoordelen.
3. Algemene zoekmachines geven te veel informatie, terwijl kinderen moeite hebben met het bepalen van de relevantie van informatie voor hun zoekvraag.
4. De meeste informatie via algemene zoekmachines is te moeilijk. Informatief internet in z'n geheel is naar schatting voor ongeveer 80 % geschreven op leesniveau B2 of hoger (dus leesbaar vanaf havo-2/3). Waarom zouden we jongere kinderen of leerlingen met een lager opleidingsniveau dat allemaal laten doorploegen? Waarom zouden we ze laten zoeken naar kinderinformatie, terwijl we niet eens zeker weten of die op een bepaald gebied wel beschikbaar is? Feit is bovendien dat leerlingen steeds minder lezen. Dan is het zoeken in te moeilijk leesbare teksten geen aanmoediging om meer te gaan lezen.

5. Wat is wel een goede oplossing?

Wanneer verwacht je precies dat kinderen/jongeren het zoeken en verwerken van internetinformatie onder de knie hebben? Eind groep 8? Klas 2 of 3 van het voortgezet onderwijs? Eind havo/vwo? En hoe help je de leerlingen in de tussentijd? Want zeker vanaf groep 5 in het basisonderwijs wordt iedereen aangemoedigd om informatie te zoeken op het internet.

Natuurlijk kun je het best beginnen bij vertrouwde websites. SchoolTV bijvoorbeeld, of scholieren.com (met boekverslagen en lerarenvideo's waarvan je zeker weet dat ze goed zijn). Lastig is dat niet alle onderwerpen op elk platform beschikbaar zijn. Ook heeft niet elke website een goede eigen zoekmachine. Zoeken met Google brengt je misschien wel ergens, maar ondertussen verschijnen er talloze andere irrelevante resultaten en sneeuwt de bruikbare informatie gewoon onder.

De *WizeNoze Content Collectie* biedt enorme voordelen:

- Alle beschikbare, relevante, educatieve informatie wordt in onze *Content Collectie* verzameld en doorzoekbaar gemaakt.
- Deze content wordt op leesniveau aangeboden.
- De inhoud is betrouwbaar: er is geen nepnieuws, je vindt er geen onzin-sites zoals infonu.nl, enz.
- De *Content Collectie* heeft geen commerciële bedoelingen en drijft niet op reclameinkomsten. Nergens in de zoekmachine die de *Content Collectie* ontsluit, staan aan-

biedingen of afleidende reclame (voor de individuele websites kunnen we niet garant staan).

- De inhoud is veilig: gebruikers komen niet op nepsites of *clickbait*-sites, niet op porno of geweld. Dat is geen kwestie van filteren, waardoor er altijd wel iets tussendoor zou kunnen glippen, het is een kwestie van *whitelisten*: geschikte bronnen selecteren.
- De content wordt dagelijks geüpdatet en aangevuld. De Nederlandse en Engelse collecties samen bevatten inmiddels miljoenen pagina's.

De *WizeNoze Content Collectie* biedt ondersteuning op leesbaarheid en betrouwbaarheid. Maar het gebruik ervan geeft nog steeds volop ruimte aan het leren zoeken, dat altijd belangrijk blijft. Zowel het formuleren en herformuleren van zoekopdrachten als het beoordelen van resultaten op bruikbaarheid voor je precieze zoekvraag (inclusief het lokaliseren van de informatie op de gevonden webpagina) en het omgaan met reclame op relevante websites, kunnen hier op elk ontwikkelingsniveau geoefend worden.

Eind van dit jaar is de *Content Collectie* beschikbaar via APS en SLB. Ook Van Dijk biedt de collectie aan.

6. Conclusie

Leren zoeken op het internet is noodzakelijkerwijs educatie plus ondersteuning. Feitelijk is ondersteuning geven iets wat alle zoekmachines doen. Het gaat er vooral om om slim te kiezen welke zoekmachine de zoekintentie van de gebruiker het beste ondersteunt. Want één algemene zoekhouding bestaat niet.

Referenties

- Boeke, H. & L. Stiller (2014). 'Dat zoeken we op – hoe kinderen en jongeren te werk gaan bij het zoeken naar informatie'. Den Haag: Sectorinstituut Openbare Bibliotheken.
- Foss, E. & A. Druin (eds.) (2014). *Children's Internet Search: Using Roles as Lenses to Understand Children's Search Behavior*. Morgan & Claypool publishers.
- Sprenger, M. (2013). *Slim Zoeken op internet, voor thuis, op school en waar je ook bent*. De Wereld van Bovenaf.

Interessante internetbronnen

- <https://jouwzoekmachine.nl>
- collection.wizenoze.com

Noot

- ¹ Los van een algemene informatiestrategie zoals in de *Big Six* van Eisenberg & Berkowitz wordt beschreven.